

на представителя на съюза на индустриалците в България се прие да се разшири, като се включат и ония заведения, които не се насърчават от поменатия закон, но които отговарят на следните условия:

а) заведения, които имат двигателна сила, моторна или водна, най-малко от 5 конски сили и употребяват минимум 15 постоянни работници, въ продължение поне на шест месеца от годината;

б) заведения, които употребяват по-малко от 15 постоянни работници през годината, но си служат с моторна или водна двигателна сила повече от 10 конски сили, и

в) заведения, които нямат механическа двигателна сила, или употребяват такава по-малка от 5 конски сили, но имат най-малко 30 работници въ продължение поне на шест месеца от годината.

И въ тритъ тия случаи заведенията тръбва да си служат с усъвършенствувани машини и уреди на стойност не по-малко от 20 хиляди златни лева.

Предполага се, че при така разширенъ обектъ събранитъ сведения ще могат да дадат една сравнително доста пълна и вѣрна представа за състава и състоянието на националната индустрия, а чрезъ ежегодното имъ събиране и разработване — и представа за нейното развитие. Въ сжщностъ, тъкмо последното обстоятелство налага въвеждането на текуща индустриална статистика.

Направенитъ до сега две индустриални анкети у насъ, а именно презъ 1910 и 1922 год., даватъ изобиленъ цифровъ материалъ за по-едритъ заведения. Тоя материалъ, обаче, колкото и да е цененъ, въ много отношения е вече доста остарѣлъ. Индустрията, особено следъ войнитъ, бързо се развива и трансформира, приспособява се къмъ новитъ стопански условия, и нужно е всичко това да се констатира по единъ положителенъ и безспоренъ начинъ, което може да се направи единствено и изключително чрезъ една редовна текуща статистика за индустрията.

Въпросното констатиране може да се направи, макаръ и не съвършено точно, съ възприемането и прилагането на една кратка програма, а именно като се събератъ сведения, както се препоръчва въ поменатата конвенция относно стопанскитъ статистики, само за изразходванитъ първични материали, действующитъ орджия, използваната двигателна сила и действително заетитъ работници. Тая програма, обаче, не е достатъчна да задоволи създаденитъ вече у насъ нужди отъ подобни сведения. Самитъ стопански организации, като Съюза на индустриалцитъ въ България, чрезъ своя представителъ въ Върховния статистически съветъ, изказаха желанието да се събиратъ и разработватъ по-вече и по-подробни сведения. Освенъ това, чл. 43 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия предписва, щото „ползуващитъ се съ области индустриални предприятия да водятъ редовни търговски книги, съгласно изискването на специалнитъ за това закони, а така сжщо и регистри, установени отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда.

Въ тия регистри се отбелязва редовно количеството и стойността на материалитъ, внесени безъ мито или съ намалено мито; числото на работницитъ презъ годината по полъ, възраст и образование; количеството и стойността на произведенитъ презъ годината предмети по видове; количеството и стойността на употребенитъ въ производството материали, мѣстни и чуждестранни, внесени безъ мито или съ намалено мито; каква частъ отъ изработенитъ предмети е продадена въ страната, каква е изнесена въ странство и каква е останала непродадена; количеството и стойността на доставенитъ презъ годината на държавата, окръжитъ и общинитъ предмети; стойността на внесенитъ за предприятieto машини, машинни части и пр. и размѣра на платената и неплатената частъ отъ навлото по Българскитъ държавни желѣзници за всички машини, материали и фабрикати; размѣрътъ на данъцитъ, съ които е обложено предприятieto, каква частъ отъ тѣхъ е платена и каква не, вследствие облатитъ.

Въз основа на тия регистри всѣко предприятие е длъжно най-късно до 30 априлъ всѣка година да

представи въ Министерството на търговията, промишлеността и труда отчетъ за хода на предприятieto презъ изтеклата година, по образци, приготвени отъ Министерството.

Сведенията, събрани чрезъ току-що поменатитъ образци, сж достатъчни за изработването на една текуща статистика за всички насърчавани заведения. Би било въ тежестъ на самитъ индустриалци, ако Дирекцията на статистиката, Българската народна банка, Съюза на индустриалцитъ въ България и пр., които се нуждаятъ отъ статистически сведения за индустрията, започнатъ отдѣлно и независимо да събиратъ такива сведения. За да се избѣгне това усложняване на работата и обременяване на индустриалцитъ, Върховниятъ статистически съветъ възприе идеята, лансирана отъ Дирекцията на статистиката, да се използватъ цитирани въ законоположения, като се създаде само *единъ* формуляръ, съ който да се събиратъ сведения, които да задоволяватъ нуждитъ на всички заинтересовани учреждения и обществени организации. Въпросътъ за окончателното редактиране на формуляра се отложи за идущата сесия на Съвета, докато всички заинтересовани страни се установятъ на единъ и сжщи формуляръ.

Третиятъ въпросъ — учредяване и редовно водене на статистика за пазарнитъ цени на едро — бѣ поставенъ за разглеждане пакъ по искане на централния статистически институтъ. Нуждата отъ такава статистика у насъ отдавна се чувствува. По-наложителна, обаче, тая нужда стана следъ войнитъ, когато покупателната сила на паричната единица се силно разколеба и значително понижи. Преди войнитъ лесно можеше да се добие една приблизителна представа за количеството отъ пари, потрѣбни за купуването на дадени стоки. Следъ войнитъ, благодарение на честитъ и значителни промѣни въ това отношение, численото фиксиране на настъпващитъ промѣни ставаше вече наложително. Това се съзнаваше и чувствуваше не само у насъ, но почти въ всички държави. Ето защо, и Международния статистически институтъ въ XV-та си сесия, състояла се презъ 1923 год. въ гр. Брюкселъ, изказа пожелание, щото отдѣлнитъ държави по възможностъ по-скоро да организиратъ въпросната статистика. Това пожелание, обаче, презъ 1928 г. се превърна въ задължение за ония държави, които, като България, подписаха и приеха поменатата по-горе конвенция относно стопанскитъ статистики. Тамъ се предвижда всѣка отъ тия държави да изработва и публикува месечно индекси, които

1-о — да изразяватъ общото движение на ценитъ на едро, и

2-о — освенъ индекситъ, да се публикуватъ, до колкото е възможно, и ценитъ на едро на главнитъ стоки къмъ сжщото време, въ абсолютна или относителна стойностъ (чл. 2, точка VI).

Непосрѣдствената целъ на тая статистика ще бжде по възможностъ вѣрно да се констатиратъ и правилно регистриратъ сжществуещитъ пазарни цени. Едновременно съ това се цели да се установятъ тенденцитъ, ако има такива, по които тия цени се развиватъ.

Въпросътъ е за проявенитъ пазарни цени на едро. Последнитъ сж обекта на самата статистика. Отъ тукъ следва, че въ тоя обектъ не могатъ да влѣзатъ ценитъ, напримѣръ, които се деклариратъ и вписватъ въ митническитъ декларации отъ вносителитъ и износителитъ на стоки. Тия цени не сж текущитъ пазарни цени. Купената за вносъ или износъ стока често пѣти не се внася или изнася веднага следъ покупко-продажбата. Самото преминаване на стоката презъ границата въ много случаи става нѣколко месеци по-късно, когато именно се подава и митническата декларация, въ която фигурира цената била въ сила при извършване на сдѣлката, а не текущата пазарна цена.

Сжщо така и ценитъ, по които окръжнитъ постоянни комисии, общинскитъ управления, трудовитъ и войскови части и команди, или болничнитъ и тѣмъ подобни учреждения си доставляватъ потрѣбнитъ имъ стоки, не могатъ да се взематъ за текущи пазарни цени. При тия доставки ценитъ сж специални.

Статистическата единица е отдѣлната продажбо-покупка, сключена на пазара по текущи цени. Касае се, при това, само за сдѣлки на едро, ще рече за